

Mikä vaikuttaa koulutusmallin esteettömyyteen?

Reeta Sipola, agrologi (ylempi AMK), projektisuunnittelija, Teollisuuden ja luonnonvarojen osaamisala, Lapin AMK

Asiasanat: Green Care, esteettömyys, koulutussuunnittelu, verkko-opiskelu

Oppilaitosten fyysisessä esteettömyydessä on vuosien saatossa tapahtunut kehitystä ainakin liikuntarajoitteisten tarpeiden huomioinnin osalta, vaikka puutteita edelleen toki on. Tämän lisäksi on kuitenkin useita muita esteettömyyden osa-alueita, joiden huomioiminen on yhtä tärkeää. Viestintään ja tiedonkulkuun, opetukseen ja ohjaukseen sekä arvoihin ja asenteisiin liittyvä esteettömyys ovat nousseet keskeisiksi teemoiksi esimerkiksi Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa -hankkeen tekemässä selvityksessä, jossa on tutkittu opiskeluun vaikuttavia tekijöitä.

Koulutuksen vaikuttavuus muodostuu monesta osatekijästä. Vaikka koulutuksen sisältö ja opettajien ammattitaito vastaisivat hyvin oppimistavoitteisiin ja työelämän vaatimuksiin, oppimistulokset voivat silti olla heikkoja jos koulutuksen tarjoamistapa ei vastaa opiskelijoiden tarpeisiin. Erityisesti jo työelämässä olevien henkilöiden elämässä on paljon reunaehtoja joiden huomioiminen mahdollistaa edelleen kouluttautumisen. Näiden tarpeiden huomioiminen on osaltaan vaikuttanut siihen, että korkeakoulujen välisenä yhteistyönä on alettu kehittämään valtakunnallista koulutusmallia korkea-asteen Green Care -opintoihin, joiden pilotointi on nyt käynnissä.

Toimialarajoja ylittävä koulutuskokonaisuus kasvavalle Green Care -toiminnalle

Green Care on uusi ala joka tarvitsee osaamista vahvistavaa ja todentavaa koulutusta, jotta Green Careen kohdistuvat odotukset elinkeinotoiminnan ja hyvinvoinnin edistämisestä voidaan lunastaa. Valtakunnallisena yhteistyönä rakennettava koulutuspaketti tuo kehittyvälle ja monia rajapintoja yhdistävälle Green Care -toiminnalle tarpeellisen yhtenäisen perustan, jonka päälle voidaan jatkossa kehittää täydentäviä ja syventäviä lisäkoulutuksia. Yhteen

koulutuskokonaisuuteen kootaan kaikkien osatoteuttajien ja asiantuntijoiden paras osaaminen, jotta opiskelijat saavat laadukasta ja monipuolista koulutusta.

Koulutukseen hakeutuvilla on jo olemassa eri aloilta aikaisemmin hankittua ammatillista osaamista, jota kehitetään edelleen Green Care -sisältöjen kautta. Koulutuksesta hyötyvät palveluntuottajien ja työntekijöiden lisäksi Green Care - alan asiantuntijat, opettajat, ohjaajat, kouluttajat, neuvojat sekä palvelujen ostajat ja korkeakoulutuksessa olevat tulevat ammattilaiset.

Perusteet 5 op

(8.8. - 16.9.2016, EQF 6)

- Termit, kriteerit, elementit, toimintakenttä ja toimijat
- Laatu, laatutyön kriteerit, välineet ja merkitys toiminnassa
- Luonnon hyvinvointivaikutukset, vaikuttavuuden mittaaminen ja luontosuhde

Toimintaympäristöt 5 op

(19.9. - 4.11.2016, EQF 6)

- Toimintaympäristöjen määrittely ja käsitteet
- Fyysisen ja sosiaalisen toimintaympäristön vaikutus ja niiden muokkaaminen sekä Green Care -toiminnan reunaehdot
- Toimintaympäristön analysoinnin työkalut

Menetelmät ja toimintamuodot 10 op

(7.11.2016 - 10.2.2017, EQF 6)

- Green Care -menetelmien ja toimintamuotojen perusteet ja vaikuttavuus sekä soveltaminen omassa toiminnassa
- Luonto sekä viherympäristöt ja puutarha hyvinvoinnin lähteenä
- Eläimet ja maatala hyvinvoinnin lähteenä

Asiakaspalvelu ja ohjaustyö 5 op

(6.3. - 14.4.2017, EQF 6)

- Keskeiset asiakkuudet ja niiden erityistarpeet asiakaspalvelussa ja ohjaustyössä
- Asiakas- ja voimavarakeskeisen ohjaustyön periaatteet
- Asiakastyytyväisyyteen vaikuttavat tekijät, asiakaspalaute ja sen hyödyntäminen asiakaspalvelun ja ohjaustyön kehittämisessä

Liiketoiminnan kehittäminen ja palvelumuotoilu 5 op

(24.4. - 2.6.2017, EQF 6)

- Green Care -liiketoiminnan erityispiirteitä ja yritysmuotoja, palveluita ja palvelukokonaisuuksia
- Liiketoiminnan suunnittelu, rahoitus- ja hinnoittelu, markkinointi ja myynti
- Green Care -yritystoiminnassa vaadittavat suunnitelmat ja Green Care Työkirjan käyttö

Ohjaus- ja kouluttajaosaaminen 10 op

(14.8. - 9.11.2017, EQF7)

- Ratkaisu- ja voimavarakeskeinen ohjaus Luontohoivassa /-voimassa
- Kokemuksellinen ja kosnuktiivinen oppiminen, reflektiivisyys, metataidot
- Opettamisen taidot, kokemuksellisuuden rakentaminen, fasilitointi ja reflektisen oppimisen tukeminen
- Green Care -ammatti-identiteetin vahvistaminen

Kuva 1. Green Care -koulutuksen rakenne

Esteettömyyden huomioiminen koulutusmallin suunnittelussa

Jotta koulutus on vaikuttavaa ja täyttää sille asetetut tavoitteet, on sen oltava aidosti opiskelijoiden saavutettavissa. Koulutuksen on pystyttävä vastaamaan opiskelijoiden tarpeisiin huomioimalla fyysisen ympäristön lisäksi psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön ominaisuudet, joihin vaikuttamalla voidaan tukea opiskelun onnistumista.

Korkea-asteen Green Care -koulutuksen pilotoinnissa kehitetään laadukas ja monipuolinen koulutus joustavasti verkkopainotteisena, valtakunnallisesti yhtenäisenä 40 opintopisteen kokonaisuutena jota testataan pilottivaiheessa 140 opiskelijalla seitsemällä paikkakunnalla vuosina 2016 - 2017. Esteettömyys on yksi johtajatuksista jonka alla koulutusta rakennetaan vastaamaan mahdollisimman hyvin opiskelijoiden tarpeisiin.

Koulutuksen rakentamisen lähtökohtana on sidosryhmien kanssa tehdyn suunnittelutyön pohjalta muodostunut käsitys, jonka mukaan kasvu- ja rakennemuutosaloilla työskentelevät tai yrittäjänä toimivat / yrittäjyyttä suunnittelevat henkilöt tarvitsevat monimuotoisesti toteutettavia opintoja jotka ovat saatavilla joustavasti ajasta ja paikasta riippumatta. Green Care -opinnoissa tähän tarpeeseen vastataan kehittämällä verkkopainotteisen opiskelun mallia jossa opiskelijalla voi sovittaa opintoja omiin aikatauluihinsa. Omatoimisuutta ja sitoutumista vaativa itsenäinen opiskelu voi muodostua esteeksi, mikäli opiskelijalle ei tarjota sopivia välineitä oppimiseen. Verkkoalusta voi olla täynnä upeaa materiaalia, mutta sen omaksuminen voi hyytyä jo alkuvaiheessa jos opiskelija ei hahmota kokonaisuutta ja tavoitteita.

Myös verkko-opinnoissa ohjaustyöllä on merkitystä opiskelijoiden motivoinnissa ja opintojen sujumisen edistämässä. Opinnot pyritään sitomaan opiskelijoiden omaan aikaisempaan osaamiseen ja yksilöllisiin osaamistarpeisiin joiden vuoksi he ovat koulutukseen hakeutuneet. Tämän henkilökohtaisen merkityksen löytäminen auttaa opiskelijoita suhtautumaan koulutukseen myönteisesti ja henkilökohtaisen osaamisen kehittämistä pidetään yllä koko opintojen ajan mm. eri oppimistehtävissä. Opinnoissa tuodaan esiin opiskelijoiden eri taustojen tuomaa rikkautta joka mahdollistaa vertaisoppimisen ja tuo sisältöä mm. keskustelutehtäviin verkkoalustalla. Green Care -kentän eri toimialojen omat kulttuurit ja esimerkiksi niiden

termeihin ja toimintatapoihin tutustuminen ovat osa opintojen sisältöä. Erilaisten osaamisten ja Green Care -toiminnan monien toteutusmuotojen arvostaminen tukevat myönteistä ilmapiiriä ja poistavat oppimisen ja vuorovaikutuksen esteitä.

Erilaisia oppimistyylejä huomioidaan tarjoamalla kirjallisen materiaalin lisäksi mm. videoituja luentoja ja haastatteluja sekä muita materiaaleja joihin voi tutustua omassa tahdissa. Opintoihin sisältyvissä tehtävissä on monipuolisesti erilaisia ryhmätöitä ja verkkokeskusteluja, kirjallisia tehtäviä, osaamistestejä ja toiminnallisia harjoituksia, jotta mahdollisimman moni opiskelija löytäisi omaa oppimistaan tukevia työskentelymuotoja. Green Care -toiminnassa vuorovaikutuksella ja yhteisöllisyydellä on suuri merkitys, ja itsenäistä verkko-opiskelua täydentävien lähipäivien aikana opintoihin saadaan käytännön harjoitusten kautta lisää syvyyttä ja sisältöjä.

Kuva 2. Opiskelijoita ohjausharjoituksessa Menetelmät ja toimintamuodot -jakson lähipäivänä Rovaniemellä marraskuussa 2016.

Tiedon jäsentäminen, viestintä ja prosessin ohjaus luovat esteettömyyttä

Verkko-opinnot voivat esteettömyyden kannalta olla kaksiteräinen miekka. Toisaalta aikaan ja paikkaan sitomaton joustava opiskelu poistaa esteitä vähentämällä fyysisen läsnäolon vaatimusta, mutta sähköisen ympäristön hahmottaminen ja siinä toimiminen tuovat toisenlaisia haasteita osalle opiskelijoista. Viestinnän ja tiedon organisoinnin merkitys ovat tärkeässä roolissa, jotta opiskelijoille tarjotaan hyvät ja tasa-arvoiset edellytykset verkko-opiskeluun.

Green Care -koulutuksen pilotointiin osallistuvilta opiskelijoilta kerätään palautetta jokaisen 5–10 opintopisteen osakokonaisuuden jälkeen. Saatavaa palautetta hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan tulevien opintojaksojen suunnittelussa. Kehitystyö on parhaillaan käynnissä ja tuloksena tavoitellaan eri alojen osaamista yhdistelevää verkkopainotteisen koulutuksen toteutusmallia, jota voidaan soveltaa erilaisten monialaisten opintokokonaisuuksien tarjoamiseen (esimerkiksi biotalous).

Käytännössä suuren tietomäärän jäsentäminen verkko-oppimisalustalle ymmärrettävään muotoon on osoittautunut haasteelliseksi, sillä kaikille sopivaa yleispätevää ratkaisua ei ole olemassa. Sähköisen alustan sisältämän informaation arkkitehtuuri tulee olla mahdollisimman selkeä. Esimerkiksi hahmotushäiriöistä kärsivillä opiskelijoilla voi olla suuria ongelmia opintojakson sisällön omaksumisessa, jos sähköisellä alustalla navigointi on epäselvää tai eri opintokansioiden rakenne poikkeaa toisistaan.

Opiskelijalta edellytetään verkko-opinnoissa omatoimisuutta ja vastuuta omasta opiskelusta. Pienilläkin asioilla voidaan helpottaa opiskelijan työtä. Green Care -pilotoinnissa myönteistä palautetta on saatu esimerkiksi ohjeellisesta ajankäyttösuunnitelmasta, joka on tarjottu opiskelijoille opintojakson materiaalien ohessa. Ajankäyttösuunnitelmassa on viikkotasolle purettu esimerkki siitä miten opintojakson sisällöt ja tehtävät on mahdollista opiskella ja montako tuntia jakson eri osa-alueisiin on ajateltu käytettävän. Opiskelijoiden antaman palautteen mukaan malli auttaa suunnittelemaan omaa työskentelyä ja hahmottamaan opiskelussa vaadittavaa ajankäyttöä.

Jos asiaa ei tarkemmin pohdi, voi tällainen verkkopainotteinen kurssi (jossa luennotkin on ennalta videoitu) kuulostaa äkkiä siltä että opettajan ei tarvitse enää olla asiantuntija eikä resurssijakaan kulu. Näin asia ei kuitenkaan ole. Toimintatapojen muutos vaikuttaa myös opettajan työhön, mutta ei suinkaan vähennä sen merkitystä. Tallennettujen asiantuntijaluentojen ja muiden sähköisten materiaalien kertymisen myötä opetus painottuu entistä vahvemmin tiedon jakamisesta kohti oppimisprosessin ohjausta.

Tietoa on saatavissa valtavat määrät muualtakin kuin opettajan kokoamista powerpointeista, ja opiskelijat oppivat koko ajan paremmin sitä itsenäisesti hankkimaan. Opettajan resurssit tulee käyttää olemassa olevan tiedon uudelleen esittämisen sijaan ohjaustyöhön, jonka avulla

opiskelijat aidosti saavat tiedon haltuunsa ja kiinnittävät sen osaksi aikaisempaa osaamistaan. Green Care -koulutuksen pilotoinnissa opettajan keskeisiä tehtäviä ovat olleet erilaisten webinaari- ja keskustelualustatehtävien ohjaukset, toiminnallisten harjoitusten ohjaaminen lähipäivissä sekä ryhmätöiden purkukeskustelujen vetäminen.

Green Caren verkko-opiskelumallin pilotointi jatkuu marraskuulle 2017 asti. Tähän mennessä esteettömyyden kannalta ovat keskeiseksi teemoiksi nousseet tiedon jäsentäminen, viestintä ja prosessin ohjaus, jotka jossain muodossa ovat tulleet esiin kaikilla tähän mennessä pilotoituilla opintojaksoilla. Löydettäviä esteitä poistamalla edistetään opiskelijan mahdollisuuksia kantaa vastuu oman osaamisen kehittämisestä ja saavutetaan parempi sitoutuminen verkko-opiskeluun.

Lähteet:

Laaksonen, Elina 2005. Esteetön opiskelu yliopistoissa. Opetusministeriön julkaisuja 2005:6. Opetusministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_297_opm06.pdf?lang=fi

Pietilä, Paula 2008. Liikkumisen esteistä ajan hallintaan - Esteettömyyden hyvät käytännöt ja kovat kokemukset korkea-asteen oppilaitoksissa. Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa ESOK –hanke 2006-2011, Turun yliopisto <http://www.esok.fi/esok-hanke/kaytannot/hkraportti.pdf>

www.greencarekoulutus.fi

